

«Ils uffants han fatg progress»

Bilantscha positiva dal project «scola bilingua» a Cuira

■ **(anr/fa) Dapi in onn e mez han uffants a Cuira la pussaivladad da survegnir in'Instrucziun bilingua, sper il tudestg er rumantsch u talian. Ils resultats dals tests ch'ins ha fatg èn equivalents cun quels da classes monolinguas.** «La bilinguitad è daventada en ils ultims onns adina pli ferm in tema che nun interessa mo ils scienziads», ha declarà *Gion Antoni Derungs*, il secretari da la Lia rumantscha (LR) ier en occasiun d'ina conferenza da pressa, «causa ils avantatgs d'ina instrucziun bilingua vuessan dar ozendi biers geniturs a lur uffants la pussaivladad d'emprender gia baud er ina segunda lingua.» D'atun 2000 ha introduci perquai la scola da citad da Cuira en collavuraziun cun la LR l'Instrucziun bilingua per duas classes primaras en tudestg-talian e per ina classe en tudestg-rumantsch. Suenter in onn e mez han envidà ils responsabels da la LR ils represchentants dals meds da massa ad ina orientaziun ed a far in'emprima bilantscha.

«Il project ma cuntenta fitg»

Suenter ch'ins aveva entschavi l'onni passà cun in'emprima classe rumantsch-tudestga han ins quest onn gia ina 1. ed ina 2. classe primara cumbinada. En omaduas classes ensemen hai 17 uffants, da quels han 13 visità la scoletta rumantscha a Cuira. Ils auters quatter uffants èn vegnids dad autras scolettas da la citad. La scolasta per la part rumantscha en piazza parziala è *Annalisa Schaniel*. En la scola da citad Lachen dat ella ils roms matematica, chant ed inginas uras realias. L'autra part dal temp lavura ella per la LR e s'oc-

cuppa da la translaziun dals meds d'Instrucziun en rumantsch grischun. «La furma cumbinada 1./2. classe sa cumprova bain», ha ella ditg, ch'els gronds sappian gia lavurar independentamain e gidar ils uffants pli pitschens. Tut ils uffants han tenor ella in contact pli vast u pli stretg cun il rumantsch: «Quai va dal bab resp. da la mamma rumantscha fin a tat u tatta u auters parents.» Intgins uffants discurren damai er a chasa rumantsch, ils auters chapeschan la lingua, respundan però per gronda part anc en tudestg. «Giasuenter quests mais passads sai jau dentant constatar in grond progress», ha ella ditg, ch'ella dovria mo darar pli il tudestg. Per dar als uffants in fundus rumantsch pli ferm han els chattà tenor sias infurmaziuns en la Val Lumnezia ina classe d'amicizia. «Nus als avain fatg d'atun ina visita e'ls tramess brevs e pitschens regals da Nadal», ha'la quintà, «cun brama spetgoin nus uss da survegnir risposta, forsa ch'els vegnan perfin ina giada tar nus en la citad.»

Er da vart scientifica in bun eco

Sco che ha explitgà *Gian Peder Gregori*, linguist e collavuratur da la LR, vegn accumpagnà ed evaluà il project da las classes bilinguas scientificamain. «Durant l'onni da scola passà han ins fatg dus tests da lingua, per vesair sch'els han fatg progress en l'Instrucziun da talian resp. rumantsch.» Causa che l'Instrucziun en matematica succeda en la segunda lingua (talian/rumantsch) han ins vuli examinar en pli er sch'els han cuntanschi in nivel cumparegliabel cun quel da

classes monolinguas tudestgas. La cumpetenza linguistica, surtut la passiva, è tenor el creschida fermamain, ils gronds progress han ins constatà dentant tar la capacitat da discurre: «Ils uffants èn abels da duvrar la segunda lingua da maniera natirala en il dialog cun la magistra u cun ils conscolars.» Ils tests da matematica (in a bucca e l'auter en scrit) han ins fatg far er ina classe parallela tudestga: Ils resultats dals uffants da las classes bilinguas èn tenor el absolutamain equivalents cun quels da las classes da referenza. El tira perquai la conclusiun: «L'Instrucziun bilingua n'è stada nagin impediment, mabain in avantatg.»

Ils dubis èn passads

Mario Candreja, il president da la Scola bilingua rumantscha da la citad da Cuira, ha orientà che las experientschas dals geniturs pertutgant il project biling sajant fitg positiv. «Els stiman che mintga uffant po discurre ses idiom ed ha er la pussaivladad da responder mintgatant per tudestg.» Er il fatg che las classes èn mo pitschnas e ch'els uffants na ston avair frequentà la scolina rumantscha per dumagnar quai che vegn pretais en scola plascha tenor el als geniturs. A l'entschatta era er el plitost sceptic, «ma alura ha frequentà nossa figlia *Desirée* la scolina rumantscha, e cur che nus avain vis quant grond progress ch'ella ha fatg en curt temp avain nus pers quels dubis». Il project da las classes bilinguas dura anc fin la fin da l'onni da scola 2005/06. Sch'ins vul installar definitivamain questa purschida vegn alura decis quella giada.

Pli che satisfats da las emprimas experientschas cun la scola bilingua a Cuira èn (da san.) Mario Candreja, Gion A. Derungs, Annalisa Schaniel e Gian Peder Gregori.